

DREPTURILE OMULUI ÎN ERA DIGITALĂ ȘI IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ȘI AL DIGITALIZĂRII ASUPRA FIINȚEI UMANE

Conf. univ. dr. Delia-Mariana ARDELEAN

*Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad,
Facultatea de Științe Socio-Umane și Educație Fizică și Sport;
Colegiul Național „Vasile Lucaciu” din Baia Mare
deliamarianaardelean@yahoo.com*

ABSTRACT: Human Rights in the Digital Age and the Impact of Artificial Intelligence and Digitalization on the Human Being.

The digital revolution has led to unprecedented advances in technology, from the internet to artificial intelligence, fundamentally transforming the way we live, work, think and interact with each other. This article explores the intersection of human rights and digitization, with a focus on the implications of artificial intelligence, highlighting the importance of protecting fundamental human rights in an increasingly digital world.

Keywords: *human rights, digital revolution, artificial intelligence.*

Introducere

Dacă până nu de mult, ideea drepturilor omului era ceva cât se poate de obișnuit, deoarece discutam zilnic despre aceste drepturi, astăzi, revoluția digitală a adus complexe și multiple provocări lumii în care trăim, în special în ceea ce privește drepturile omului.

În anul 1948, în "Declarația Universală a Drepturilor Omului", apar atât drepturile negative, cât și drepturile pozitive. Prin intermediul rându-rilor care urmează, ne vom reaminti împreună că drepturile negative sunt considerate drepturi fundamentale ale individului, precum: dreptul la viață, la libertate, la securitate personală (art.1-5), dreptul de a nu fi arestat și reținut în mod arbitrar (art.9), dreptul de a nu fi supus la imixtiuni arbitrare în viața personală, în familie, în domiciliul său sau în corespondența sa,

dreptul la libera circulație (art. 11-13), dreptul de se căsători, de a întemeia o familie, dreptul la proprietate, dreptul la libertatea gândirii, dreptul de conștiință și religie, dreptul la libertatea opiniilor (art. 16-19), dreptul la muncă, la libera alegere a muncii (art. 23 fără ocrotire împotriva șomajului), dreptul la odihnă și recreație (art. 24 fără asigurarea de concedii periodice plătite), dreptul la învățătură (art. 23, aliniatele 1 și 3), dreptul de a participa în mod liber la viața culturală a comunității (art. 27). Drepturile negative sunt fundamentale pentru ființa umană.

Drepturile pozitive sunt măsuri sau inițiative ale comunității sau ale formei de guvernământ, iar pentru ca aceste drepturi să poată fi îndeplinite este nevoie de intervenția majoră a statului.

Revoluția digitală a dus la progrese fără precedent în tehnologie, de la internet la inteligența artificială, transformând substanțial modul în care trăim, muncim, gândim și interacționăm unii cu alții. Evoluțiile în tehnologie au avut un potențial imens de schimbare pozitivă aducând provocări majore întregii lumi, în special în ceea ce privește drepturile omului.

Articolul de față explorează intersecția drepturilor omului cu digitalizarea, cu accent pe implicațiile inteligenței artificiale, subliniind importanța protejării drepturilor fundamentale ale omului într-o lume din ce în ce mai digitală.

Drepturile omului în era digitală

Astăzi, în era inteligenței artificiale și a digitalizării, nicio țară nu poate funcționa fără o strategie digitală. Această digitalizare afectează în același timp societatea, economia, educația, toate sectoarele vieții economic-sociale, inclusiv viața privată. Digitalizarea generează o concurență acerbă între economiile lumii, între sistemele de educație, între oameni. Dacă ne referim doar la creșterea economiei digitale, vedem că aceasta prezintă atât avantaje evidente dar și dezavantaje, cel puțin din și prin prisma evoluțiilor de până în prezent: pe de o parte, economia digitală promovează creșterea economică, transmiterea de informații, îmbunătățirea eficienței economice, crearea de noi platforme de servicii publice, facilitarea vieții cotidiene, etc., iar pe de altă parte, provoacă o insecuritate a informației, deficitul de informații cauzat de decalajul privind bogăția, dificultățile în reglementarea informațiilor, fraudă pe internet, încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală, intruziunea în viața privată și alte noi provocări.

Revoluția digitală a adus progrese profunde în tehnologie, prin pătrunderea pe scară largă a inteligenței artificiale în aproape toate domeniile de activitate. Aceste transformări majore ridică o serie de întrebări pe care ar trebui să ni le punem cât mai des posibil.

Mai dispunem noi de dreptul la confidențialitate? și dacă da, cum se manifestă acest drept? Ne este cunoscut tuturor faptul că digitalizarea și inteligența artificială au adus în prim plan preocupările legate de confidențialitate. Pe măsură ce datele persoanelor fizice sunt colectate de diverse motoare de căutare, în măsură ce sunt stocate și procesate la o scară fără precedent, protejarea dreptului la confidențialitate a devenit o problemă critică. Multiplele exemple, precum: supravegherea în online, încălcările de date și crearea de profiluri a persoanelor de către necunoscuți și spargerea conturilor personale de către hackeri ridică întrebări cu privire la granițele dintre confidențialitate și tehnologie. Ne poate apăra Regulamentul General de Protecție a Datelor și GDPR?

Libertatea de exprimare și informare în era digitală devine o mare provocare. Era digitală ne-a extins capacitatea de a exprima și de a accesa informații, dar a creat și noi provocări. Nu de puține ori ne-a fost dat să asistăm la proliferarea știrilor false, la cenzură online și la manipularea informațiilor, la activități ce reprezintă amenințări la adresa dreptului fundamental al omului în ce privește libertatea de exprimare și accesul la informații de încredere.

Discriminare și părtinire în sistemele inteligenței artificiale (AI) care se bazează adesea pe date istorice pentru a lua decizii, dar aceste seturi de date pot perpetua părtiniri. Discriminarea în algoritmi AI poate duce la rezultate nedrepte, în special în domenii precum angajarea și accesul la servicii financiare. Protecția împotriva părtinirii algoritmice este esențială pentru susținerea drepturilor omului.

Dreptul la muncă și automatizarea inteligenței artificiale (AI), precum și progresul rapid al AI și al automatizării stârnește îngrijorări cu privire la dreptul la muncă. Perioada pandemiei ne-a arătat că se poate munci de acasă, de la distanță, prin sistem videoconferință, etc. Viața ne-a demonstrat că pentru realizarea obiectivelor, angajații, teoretic, pot să lucreze de oriunde pentru a realiza obiectivele propuse. Însă, pentru a lucra eficient în modul hibrid sunt necesare tehnologii potrivite cu care să putem lucra în mod securizat și de la locul de muncă și de la distanță (from home).

Inteligența artificială devine tot mai reală și contemporană cu noi. Tehnologiile devin tot mai complexe și mai distribuite, iar în cadrul modelului hibrid din ce în ce mai des întâlnit în business, cloud public sau privat, colocație și edge, abordarea clasică a managementului a devenit impracticabilă, dacă nu chiar imposibilă, în unele situații. Aici intervin inteligența artificială și învățarea automată, care vor fi esențiale pentru optimizarea performanțelor. Specialiștii în AI susțin că aceste sisteme își vor crește influența și vor continua să se dezvolte și să impună principii și politici de etică digitală. AI va fi utilizată în tot mai multe industrii și domenii, precum: sănătate, educație, producție, securitate cibernetică etc.), ceea ce va duce la îmbunătățirea performanței în aproape toate domeniile de activitate.

Pe măsură ce sistemele de inteligență artificială înlocuiesc o sumedenie de locuri de muncă, există o nevoie stringentă a omenerii de a se asigura că indivizii se pot adapta, recalifica și au acces rapid la oportunitățile oferite de economia digitală. Protejarea drepturilor de muncă și promovarea unei forțe de muncă incluzive reprezintă considerații vitale ale lumii în care trăim.

Accesul la o educație de calitate¹ și la alfabetizare digitală este un drept fundamental al omului, în vremurile în care trăim. Cu toate acestea, disparitățile care apar, în ceea ce privește accesul la tehnologie și alfabetizarea digitală pot exacerba inegalitățile existente, atât între oameni, cât și între state, motiv pentru care asigurarea accesului în mod echitabil la resursele educaționale și la competențele digitale este o componentă esențială a promovării drepturilor omului în era digitală.

Găsirea unui echilibru între nevoile de securitate și supraveghere și păstrarea drepturilor omului este o provocare complexă într-o eră aflată în plin proces de digitalizare. Securitatea și supravegherea cu ajutorul tehnologiilor, de către entități private, guverne, ridică întrebări cu privire la dreptul omului de a fi liber² de interferențe arbitrare în viața sa privată sau socială.

Responsabilitatea și reglementarea juridică, legislativă, normativă trebuie să protejeze ființa umană prin oferirea unei societăți sigure, cu legi sigure și certe, cu cadre juridice și de reglementare solide, care se pot adapta

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 208-215.

peisajului digital aflat în schimbare rapidă. Guvernele, organizațiile și companiile de tehnologie trebuie să se asigure de dezvoltarea și implementarea responsabilă a inteligenței artificiale și a tehnologiilor digitale.

Concluzii

Era digitală, odată cu apariția inteligenței artificiale și a digitalizării, prezintă un peisaj interesant și complex pentru protecția drepturilor omului. Pe măsură ce îmbrățișăm beneficiile tehnologiei aflate în continuă dezvoltare, este esențial să fim cât mai vigilenți în apărarea drepturilor noastre fundamentale. Aceasta implică adoptarea și aplicarea unor legi solide privind confidențialitatea, combaterea discriminării în inteligența artificială, promovarea alfabetizării digitale și promovarea dezvoltării inteligenței artificiale responsabile.

Protecția drepturilor omului în era digitală este o responsabilitate comună care implică guvernele, organizațiile și indivizii, deopotrivă. Este o dovadă a angajamentului nostru de a păstra valorile și principiile care stau la baza unei societăți juste și incluzive, în fața progresului tehnologic.

Bibliografie:

- RIALS, St., *Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului*, București, Editura Polirom, 2002.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- STRAINU, E., *De la revoluția digitală la era digital*, București, Editura Prestige, 2017.
- WALTER, I., *Inovatorii. Cum a creat revoluția digitală un grup de hackeri, genii și totilari*, București, Editura Publică, 2015.

Instrumente juridice:

- *Declarația Universală a Drepturilor Omului*,
- https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf

- ♦ *Impactul Revoluției digitale asupra viitorului omenirii*, Tema principal de lucru a Președinției Române, 2017-2019, Consiliul de Administrație și Adunarea Generală, Conferința Internațională OIM-AICESIS-CES, România, Raport de activitate; <https://www.ces.ro/newlib/PDF/Raport-activitate-AICESIS-RO.pdf>
- ♦ *Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)*.